

BYENS HÅNDVERK OG INDUSTRI I 1800-ÅRENE

August Schou: Håndverk og Industri
i Oslo 1838—1938. Utgitt av Oslo Hånd-
verk- og Industriforening.

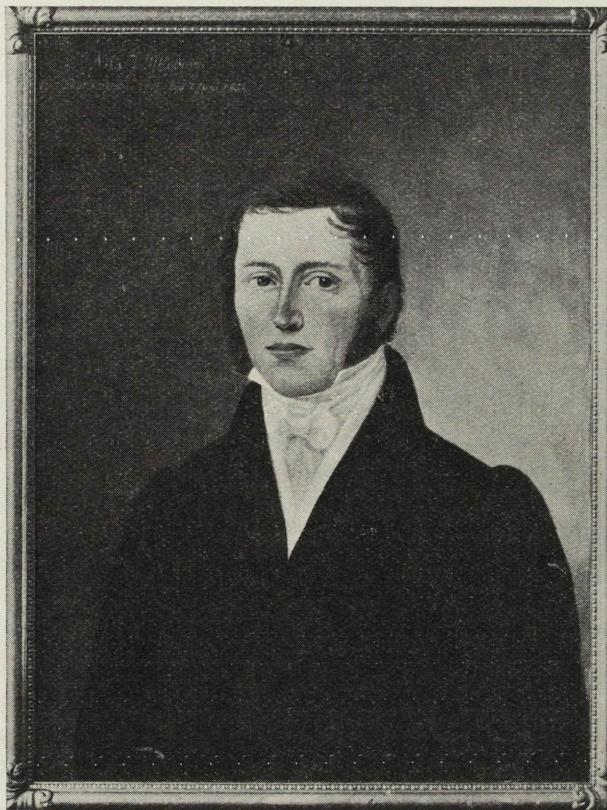
Det er sannelig ingen liten opgave forfatteren her har hatt — et kjempestoff å behandle og så å få det trengt sammen til en forholdsvis liten populær bok.

Arbeidet representerer et meget påkrevet nybrottsarbeide. Eiendomelig nok er det tidligere ikke skrevet stort om disse ting. Både for håndverkets og industriens vedkommende har det vært den mest begivenhetsrike tidsepoke, ja rent revolusjonerende.

Forfatteren begynner med håndverket i det første avsnitt i den omhandlede periode. Det gamle Christiania var aldri nogen håndverksby, byen hadde i forhold til sin størrelse en slik kolossal eksportnæring — trelastskutenes antall var legio. Hit kom de i almindelighet i ballast, så det å ta med litt gods kostet ingenting. Byens borgere kunde altså lettvint få hjem hvad de vilde av moderne ting fra førende land som England og Holland. At det lyktes nogen hjemlig håndverker å svinge sig op til nogen posisjon, økonomisk eller kunstnerisk, hørte til de sjeldne undtagelser. Ikke engang innen bygningsfagene hendte det særlig ofte, opgavene var så beskjedne og sjeldne, trelastmatadorenes ambisjoner gikk mere i retning av et luksuriøst liv enn flotte palasser.

Man kan forstå at denne på forhånd svake stand hadde det vanskelig under nødsårene og de bryntningstider som fulgte.

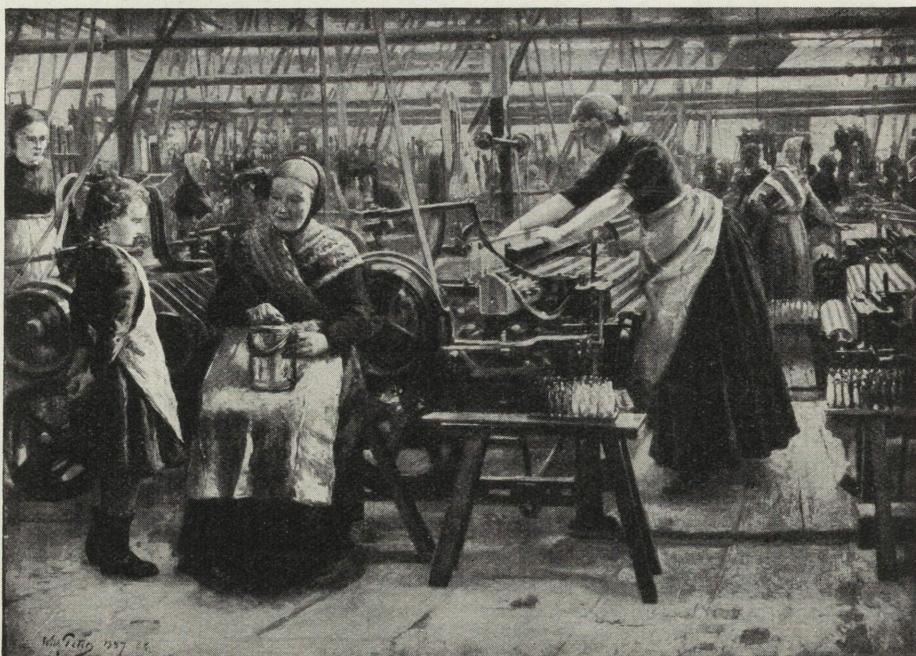
Forfatteren gir en klar redegjørelse for disse stridens år, for laugenes opløsning og innførelsen av full frihet i håndverket samt alt det lov arbeide dette medførte. Så kommer håndverkernes seige kamp for etter

*Garver, stadshauptmann N. J. Ytteborg.
Stifteren av Christiania Haandværkerforening.*

å få bragt orden i de mere kaotiske forhold. Man skulde vel her ønsket å se dette i europeisk perspektiv. Utviklingen her hjemme var jo på ingen måte nogen isolert foretelse, men i høi grad betinget av innflytelse utefra. Foruten tidens politiske strømninger var vel de store omvæltninger stort sett en følge av industriens gjennembrudd, især i England.

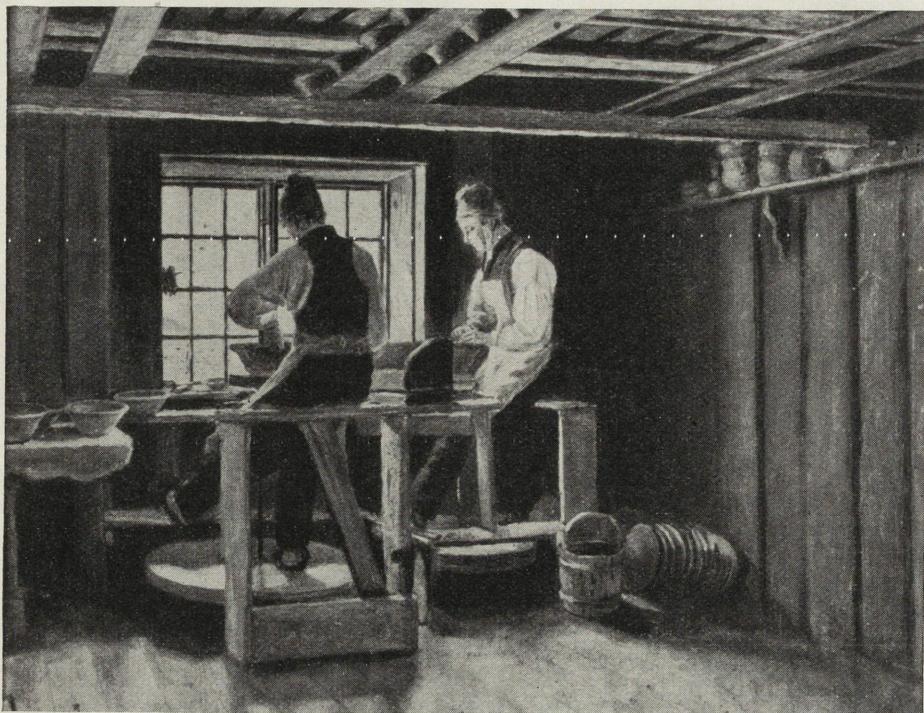
Vi fikk på en måte føle virkningen av industrialiseringen lenge før industrien for alvor gjorde sitt inntog her i landet.

Interior fra Hjula Væveri. Efter maleri av Wilh. Peters 1888.

Det kapitel som har fengslet forfatteren mest er akkurat industrialismens gjennembrudd hos oss i midten av 1800-årene. Det er også et ualmindelig interessant avsnitt i vår næringslivs-historie. Dessverre har hans opgave her vært ytterst vanskelig, få spesialundersøkelser er blitt gjort. Forfatteren har selv måttet grave frem stoffet, og det har ikke vært lett, da de fleste kilder er gått tapt. I 1882 foreslo riksarkivar Birkeland og Thomas Hefty at byens industrihistorie under 1800-årene skulde skrives. «Det opsving, som Christiania som fabrikby har taget i den sidste menneskealder, er af saa paatagelig betydning for det hele lands udvikling, at det fortørner en historisk behandling, som neppe tilfredsstillende vil kunne leveres, med mindre der tages fat paa arbeidet, medens de private kilder flyde rigeligt og traditionen er levende og sikker.»

Det var Selskabet for Christiania Byes Vel som hadde anmodet en

Pottemakerverksted i Piperviken, Oslo. Efter A. Tidemands maleri 1831.

sakkyndig komité om plan til en byhistorie for 1800-årene. Dessverre var herrene i minoritet. (Det blev forresten ingen historie i det hele tatt, da man tross et utlovet honorar på hele kr. 3000 ikke var i stand til å finne en forfatter.)

Forslaget var i grunnen forut for sin tid, det er vel først i vår tid at historikerne på denne måte har brukt levende kilder til hjelp ved sin historiske forskning. Idag ser vi hvor riktig forslaget var og hvor meget rikere vi hadde vært hvis det var blitt gjennemført. Tenk å kunne ha alle disse gründeres egen fremstilling av begivenhetene!

Magister Schous ypperlige avhandling om denne gründerperiode gir selvfølgelig kun en oversikt, og det var å håpe at det snart vil fremkomme et dyptpløiende spesialverk over emnet.

BYENS HÅNDVERK OG INDUSTRI I 1800-ÅRENE

Vi følger produksjonslivets utvikling frem gjennem tiden fra et socialt, driftsmessig og økonomisk synspunkt. Høikonjunkturer og lavkonjunkturer, alle de vanskeligheter ved å få bedriftslivet, stort og smått, innarbeidet i det moderne samfund. Tenk bare på arbeidsforholdene hvilke rivninger der har vært!

Forfatteren og den jubilerende utgiver har all ære av verket, en domsfri og oversiktlig fremstilling.

Arno Berg.